

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

9197

WAAROM ONAANNEMELIJK.

BEZWAREN

TEGEN DE VOORSTELLEN TOT VEREENVOUDIGING VAN ONZE

SPELLING EN VERBUIGING,

DOOR

C. H. DEN HERTOOG.

P. NOORDHOFF. — 1893. — GRONINGEN.

Prijs f 0.25.

9'97 F47

~~307 817~~

~~307 617~~

WAAROM ONAANNEMELIJK.

BEZWAREN

TEGEN

DE VOORSTELLEN TOT VEREENVOUDIGING

VAN ONZE

SPELLING EN VERBUIGING

DOOR

C. H. DEN HERTOEG.

P. NOORDHOFF. — 1893. — GRONINGEN.

Deze brochure is, op enkele kleine aanvullingen na, een afdruk van het advies, door *Het Schoolblad* over de ahangige voorstellen tot vereenvoudiging over spelling en verbuiging uitgebracht en met goedvinden mijner mede-redacteuren door mij opgesteld.

Enkele belangstellenden meenden, dat een afzonderlijke uitgave van dit overzicht der bezwaren ook in wijderen kring nuttig kon zijn.

Tevens heb ik mij beschikbaar gesteld om bewijzen van adhesie te ontvangen van hen, die zich met de voorgestelde wijzigingen niet kunnen vereenigen. Aan de Commissie voor de voorstellen zal ik daarvan mededeeling doen.

AMSTERDAM, 25 Maart 1893.
Nassaukade 106.

C. H. DEN HERTOG.

DE VOORSTELLEN TOT VEREENVOUDIGING

VAN ONZE

SPELLING EN VERBUIGING.

Na met de noodige belangstelling kennis genomen te hebben van de voorstellen der HH. KOLLEWIJN c.s., wenscht de Redactie van *Het Schoolblad* thans rekenschap te geven van de indrukken, die zij van deze voorstellen ontvangen heeft. Het is haar wenschelijk voorgekomen, ten einde de uitkomsten van dit onderzoek niet over te veel nummers te versnipperen, de grootst mogelijke beknoptheid te betrachten en den gevolgden gedachtengang, waar het met de duidelijkheid bestaanbaar was, meer in den vorm van stellingen dan in dien van een samenhangend betoog te geven.

Wijzigingen in de spelling.

De algemeene waarheden, die wij bij onze overleggingen over dit onderdeel in het oog gehouden hebben, zijn de volgende:

1°. De tegenstelling tusschen spraak (gesproken taal) en schrift (geschreven of gedrukte taal) is een andere dan die tusschen *spreektaal* en *schrijftaal*. Alle spellingquaesties staan in verband met de eerste tegenstelling; geen enkele spellingverandering kan iets toe- of afdoen aan het bestaande verschil tusschen spreek- en schrijftaal.

2°. Het ideaal van een schriftregeling is, dat het schriftbeeld zoo snel mogelijk de daaraan verbonden beteekenis oproept. Daartoe is noodig het streven naar eenheid en bestendigheid in de woordbeelden.

3°. Dit streven naar eenheid is voor elk, die schrijft om gedrukt te worden, van belang, daar hij dan de meeste kans heeft niet misverstaan te worden en de aandacht niet af te leiden door ongewone vormen.

OPM. Zoo heeft Multatuli in een noot bij een der laatste drukken van zijn *Max Havelaar* en in den vijfden bundel der *Ideeen* de vrees uitgesproken, wellicht het oog der lezers afgestooten te hebben door vreemdheid van spelling. Uitgevers van klassieken (Van Vloten, Verwey) hebben deze in moderne spelling overgebracht, als een poging om ze in een uitgebreiden kring van lezers te doen doordringen.

In het algemeen kan het oog bij het lezen niet veel verdragen. Een boek, waarin veel zetfouten voorkomen, leest onaangenaam. Evenals een gezond lichaam een zoodanig is, dat de bezitter niet voelt, zoo is de beste spelling die, waaraan men bij het lezen niets bijzonders merkt.

4°. Onderwijzers in de kunst van lezen en schrijven hebben bij eenheid en bestendigheid belang, omdat het oog, hetwelk daarbij zulk een gewichtige rol speelt, er door gebaat en hun werk er door vergemakkelijkt wordt.

5°. Phonetisch schrift is met de gewenschte bestendigheid der schriftbeelden geheel in strijd. Zelfs de voorstanders van hervorming verdedigen het niet. Het hoogste, wat men van het schrift verlangen kan, is

dat er niet al te veel onderscheid zij tusschen het uitgesproken schrift en de welverzorgde spreektaal. Indien men dan echter — en terecht — voor de gevolgen van de neiging tot phonetiseeren, of nog erger van de gemakzucht bevreesd is, moet men ook de doelmatigheid hoog houden van een regeling door bevoegden, op grond van uitspraak, etymologie en analogie, met enkele willekeurige beslissingen in twijfelachtige gevallen.

6°. Daar er meer lezers dan schrijvers zijn, legt bij een regeling der spelling het gemak der lezers meer gewicht in de schaal dan dat der schrijvers. Zij, die niet voor den druk schrijven, kunnen het zich trouwens, wat de spelling betreft, zoo gemakkelijk maken, als zij willen.

7°. De ervaring leert, dat het schrift meer aan bestaand vormonderscheid hecht en behoefte heeft, dan de spraak.

8°. De bestaande spelling heeft de verdienste, dat zij tot een zeer groote mate van eenheid heeft geleid. In vergelijking met de spelling van het Fransch, het Duitsch en vooral van het Engelsch, met hun veelheid van teekens voor een zelfden klank en met hun veelheid van klanken voor een zelfde teeken, is de schriftregeling van het Nederlandsch een model van eenvoud.

9°. Die verkregen eenheid, gevoegd bij de reusachtige uitbreiding der lectuur in de laatste vijftig jaren, vormen een macht, die vijandig zal staan tegenover elke eenigszins ingrijpende poging tot verstoring.

10°. Indien het waar is, dat zooveel Nederlanders moeite hebben met de spelling, dan is dit, meer dan aan het spellingstelsel, toe

te schrijven aan den korten duur en de gebrekkige toestanden van het lager onderwijs, aan de verkeerde methode om door regels te willen leeren, wat alleen door het oog met medehulp van het oor te leeren valt, en aan te slappe taaltucht, waar het op de toepassing van het geleerde aankomt.

* *
*

De bovenstaande stellingen verklaren in het algemeen reeds, waarom wij de spellingbeweging zonder verwachtingen hebben gevolgd. Nu de uitkomst daarvan voor ons ligt, willen wij door eenige opmerkingen motiveeren, waarom wij geen termen vinden, tot de invoering der voorgestelde veranderingen in de spelling mee te werken, of anderen daartoe op te wekken.

DE E- EN O-SPELLING.

Het gaat niet aan te beweren, dat de enkele *e-* en *o-*spelling van de Commissie meer in overeenstemming is met de beschaafde uitspraak dan de dubbele. De beschaafde uitspraak heeft er niets mee te maken. Het is een der zeer weinige gevallen van spellingweelde in onze taal, waarbij twee teekens voor een zelfden klank dienen.

Van het gemak, dat vooral de jonge onderwijzers voor hun aanvankelijk leesonderwijs verwachtten, is niets gekomen. Zij wenschten de dubbele vokaalspelling in open lettergrepen. Terecht heeft de Commissie de vervulling van dien wensch niet aangedurfd. Als men alleen woorden van twee lettergrepen tot voorbeeld kiest, lijkt hij zeer

onschuldig: *vaader, beever, lieter, booter, muuren*. Wij gelooven echter niet, dat dit verlangen stand zou houden voor monstervormen als:

Aameerikaa, maahooniehout, eevangeelie, Siecielieë, sluaoolie, peetrooleeum, sjookoolaade, enz. Zelfs indien de Commissie alleen toegegeven had voor de *ee's, ie's* en *oo's*, zouden er nog gedrochten genoeg zijn overgebleven. Cijferaars mogen uitrekenen, hoeveel maal de boeken der toekomst dikker en duurder zouden geworden zijn.

Als wij nu de gegeven oplossing nagaan, krijgen wij de volgende uitkomsten:

In het algemeen krijgen een vrij groot aantal woorden een ongewoon aanzien, dat bij te verwachten oneenstemmigheid, al was het alleen door de boeken, die niet herdrukt worden, steeds of in het gunstigste geval jaren lang storend bij het lezen werken zal.

Wat de *e* betreft, wordt bij het eerste leesonderwijs de kans op vergissingen grooter. Het lezen van woorden, waarin tot dusver twee *e's* in open lettergrepen voorkwamen, wordt voor de beginners iets moeilijker. Dit geldt ook voor de *o*.

Het aantal woorden, waarin de enkele *e* met haar twee of drie klanken voorkomt, — dof, helder of toonloos — neemt toe en daarmee het gevaar voor dwaze lezingen: *kantelen* voor *kanteelen*, *negeren* voor *negeeren*, *bedelen* voor *bedeelen*, *legeren* voor *legeeren*, *krakelingen* voor *krakeelingen* ¹⁾, of voor gehaspel bij leelijke vormen als

¹⁾ Sommigen herinneren zich wellicht uit hun jeugd de ui van het knaapje, dat watertandend zijn grootmoeder voorlas: „*Het land was vol krakelingen.*”

vereren, onteren, meinedige, beledigen, enz.

Niet dat zulke gevaren er nu ook al niet zijn, maar er komen er meer.

Voor hen, die naar regels spellen, wordt de *e*-spelling iets gemakkelijker; voor hen, die op hun oog vertrouwen of bij wie de gewoonte de pen bestuurt, wordt ze wat lastiger. Dit geldt ook voor de *o*-spelling.

De bekende onderscheidingen vervallen, wat niet voor alle, maar wel voor enkele een klein verlies is: bv. bij *gene* en *geene*, *weken* en *weeken*, *wezen* en *weezen*. Nog iets meer geldt dit voor de *o*, bv. bij *zogen* en *zoogen*, *kloven* en *klooven*, *horen* en *hooren* en dergelijke. Het gewone argument tegen dit bezwaar is, dat men zich in het spreken ook niet vergist. Hiertegen is op te merken, dat het oog, gelijk de ervaring leert, zich gemakkelijker vergist dan het oor.

Over de *o*-spelling behoeft na het hierboven opgemerkte niet nader gesproken te worden. Daar de *o* niet als toonlooze klinker voorkomt, is hier geen gevaar voor vergissingen bij het hardop lezen.

De voorgestelde regeling van de schrijfwijze der *ie* neemt bij het schrijven een zeer doelmatig onderscheid weg. En waar dit geschiedt door het schrijven der *ie* uit te breiden, is er zeer weinig kans, dat de gemaklievenden hier aan willen, als zij het met één *i* af kunnen. Te meer, daar de *i* bij een groot aantal ontleende woorden toch blijft: *minister, liter, titel*.

Hier doet zich ook de vraag op, hoe men met plaatsnamen zal doen. Zal men ook schrijven *Wenen*? Maar vooral voor de *i* is deze vraag noodig. Schrijft men nu *Italië*,

*Sicilië, Sardinië, de beide Indiën, naast
lelieën en olieën?*

Ten slotte merken wij nog op, dat wat *e* en *i* betreft, de toestand dus zoo blijft, dat deze klanken in open lettergrepen toch met tweeërlei teeken geschreven worden. Liefhebbers van een *steep*-*chase* met taalhinderissen op examens zullen dus nog altijd genoeg aardigheden overhouden, bv.: *demoed* en *weemoed*, *zo* en *zootje*, *stro* en *strootje*, *ministerieël* en *ministerieële*, enz.

STOMME LETTERS.

„Deze behoren niet, terwille van de etymologie alleen gehandhaafd te worden”, zegt de Commissie. Hier moeten wij opmerken, dat als de spelling van een woord op etymologische gronden vastgesteld wordt, het nog niet noodzakelijk is, dat alle schrijvenden die gronden kennen. Dat is alleen van belang voor enkelen, die het fijne van de zaak willen weten.

Ter wille van de herinnering aan de afkomst der woorden behoeft men dan ook de stomme letters niet te behouden en het verwondert ons daarom zeer, dat de *C. tuis* niet aandurft. Maar men heeft te denken aan de groote verandering in de woordbeelden, die er het gevolg van zal zijn. Aan *tans* en *altans* zou men wel wennen, maar wie stelt zich voor, dat de *h* uit *thee* te verdrijven zal zijn. Zelfs de slordigst spelende dienstbode schrijft correct *thee* in haar keukenboekje, zoo vaak heeft zij dat woord in dien vorm onder de oogen gehad.

Erwt komt meer de uitspraak nabij dan

*

ert. Die klank wordt weléens gehoord, maar meest *erret*.

Kersmis zou gaan, maar *besje* voor *bestje* verleidt ook tot *nesje*, *vesje*.

Van meer belang is de afschaffing der *ch* in gevallen, waar zij stom is. In werkwoorden en aan het slot van substantieven levert de weglating geen ander bezwaar, dan de vreemdheid. De Commissie geeft in den regel maar heel weinig voorbeelden, wat zijn reden heeft. Zal men ooit algemeen *Pasen* schrijven of *opgehesen*, of *een hese stem*?

Toch zijn dit kleinigheden. Het doen verdwijnen van den afleidingsuitgang *sch* in de bijvoeglijke naamwoorden is van meer beteekenis. Waar de *s* reeds dient èn als genitiefs-uitgang èn als middel tot vorming van bijwoorden, is het moeilijk als een voordeel te beschouwen, ze ook nog in plaats van genoemden afleidingsuitgang te gaan gebruiken en zoo voor lezenden een aantal differentiëringen weg te nemen, bv. *Neerlands* en *Neerlandsch*, en verder de bekende tusschen bijv. *nwdn.* en bijwoorden ¹⁾. Wij weten wel, dat velen met luchtig hart over dit bezwaar heenstappen, maar bij de behandeling der verbuigingsvoorstellen zullen wij gelegenheid hebben, de beteekenis van veel vormverschil in de schrijftaal, ter wille van het bewaren van sommige noodzakelijke taalbegrippen, nader in het licht te stellen.

¹⁾ Die tusschen *trots* (adv.) en *trotsch* (adj.), *slaafs* en *slaafsch*, *honds* en *hondsch*, en dergelijke berust op een vergissing van De Vries en Te Winkel. De regel is wel, dat een bijw. op *s*, bv. *dagelijks*, als het bijv. *nwd.* wordt de *ch* er bij krijgt, maar niet dat een bijv. *nwd.* op *sch*, bijwoord wordende, de *ch* verliest. De tegenwoordige Redactie van het *Woordenboek* zal er wel niet tegen hebben, zich hierover bij gelegenheid eens uit te spreken.

Het schrijven van *ies* in plaats van *isch* heeft bovendien dit bezwaar, dat deze uitgang vooral in ontleende woorden voorkomt, waarin men door de buurtalen aan een enkele *i* gewend is.

Benieuwen zal het ons ook, of het groote publiek zich zal vereenigen met den vorm van taalnamen als: *het Fries*, *het Frans*, *het Portugees*.

NOG EN NOCH, KRUID EN KRUIT, MOGELIJK
EN ONOGLIJK.

Het wegvallen der beide eerste verschillen, nu zij eenmaal bestaan, is voor het lezen geen voordeel. ¹⁾ Ook is de spelling *kruit* voor *buskruit* zeer rationeel, daar het woord toch nooit verlengd wordt.

Wat *draaglijk* en *dragelijk* betreft, het klinkt ons wonderlijk in het oor, van deze Commissie te vernemen, dat het een zoowel als het ander „geoorloofd” zal zijn. Waarlijk, daarvoor behoefde niemand geboren te worden, om aan de schrijvenden dat verlot te bezorgen. Zij deden het al sinds lang zonder vragen. Het is een van de kleine onderscheidingen der spelling-D. V. en T. W., die mislukt zijn. Had men in de scholen de zaak wat eenvoudiger voorgedragen, er op gewezen, dat er maar drie ²⁾ woorden (*dagelijks*, *degelijk* en *mogelijk*) zijn, waarin de *g* zacht blijft klinken, en dus de *e* er achter moet blijven, terwijl in alle andere woorden de uitgang *lijk* de *g* verscherpt, gelijk ze 't ook doet met de *v*, de *z* en *ng*, (*liefelijk*, *dwaselijk*, *afhankelijke*),

¹⁾ Vgl. verder bl. 17.

²⁾ Buiten samenstellingen als *iegeijk*, *dergelijke* enz. natuurlijk.

dan had de voorgestelde schrijfwijze misschien wel ingang gevonden. Maar de meeste onderwijzers hebben, naar ons menigmaal bleek, den grond er voor ook meestal niet gevoeld en dus is regel geworden, wat de C. nu komt toestaan. Een oor behoeft anders niet zoo bijzonder geoefend te zijn, om het verschil te hooren tusschen *mogelijk* en *onooglijk*.

DE N ALS VERBINDINGSLETTER.

De solutie, die de Commissie hieromtrent geeft, is al heel eenvoudig. Zonder onderscheid te maken tusschen de *n* als welluidendheidsletter, als genitiefsteeken en als meervoudsteeken, schrijft zij alleen voor: „schrijf de *n* in samenstellingen slechts dan, als zij in de beschaafde uitspraak wordt gehoord.” Het is de triomf van den melodieuzen klank der toonlooze *e*, zoo dierbaar aan Hollandsche lippen: *eendeëi*, *galgeëas*, *hondehok*, *slakkehuis*. Voorts gaat men schrijven: *'s-Graveland*, *'s-Gravezande*, *Prinsehage*, *Lievevrouweparochie* en zal men de aristocratie van zijn oor kunnen luchten aan: *'s-Gravenhage*, *'s-Hertogenbosch* en *Geertruidenberg*, waarin de genitiefs-*n* nog gehoord wordt. En in plaats van de toonlooze *e* te beperken tot enkele woorden, waar de *en* een hinderlijken schijn van meervoud zou kunnen veroorzaken, zullen oog en oor te gast gaan aan: *leeuwehok*, *apekuren*, *insectepoeder*, *lippepomade*, enz. Men houde het ons ten goede, dat het vooruitzicht ons niet aanlacht. Bij de ongeoeffenden, voor wie deze voorstellen bestemd zijn, wordt ook de verzoeking groot om eveneens de slot-*n* van meervoudige substantieven weg te laten.

De weglating van *s* als verbindingsletter, indien zij niet gehoord wordt, is een offer aan de gemakzucht, waar hoofdzakelijk dit tegen in te brengen is, dat het geen kwaad kan, als leerlingen een weinig gewend worden, om op analogie te letten. Bij woorden als *toetssteen*, *bestanddeelen*, *onmiddellijk*, *stiptste* en dergelijke moeten zij er toch ook om denken. Overigens laten velen in woorden als *handelsschool*, *koopmansstand* wel degelijk een dubbele *s* hooren. En als men bedenkt, dat in woorden als *handelszaak* en *koopmanszoon* de *s* voor de *z* toch weer standhouden moet, dan maakt de voorgestelde regel de schrijfwijze van deze soort van samenstellingen meer ingewikkeld dan tot dusver het geval was.

BASTAARDWOORDEN.

Het eenige wat de Commissie hier voorstelt, is de wijziging van de *ph* in *f*. In de voorbeelden *fotografie*, *telegrafie*, en *telefoon* lijkt deze verandering de natuurlijkheid zelve. Maar wordt het voorschrift niet wat wonderlijk, als men aan andere woorden denkt, waarin een *c*, *x*, *y* of *th* onveranderd op den vreemden oorsprong blijven wijzen en alleen de *ph* genaturaliseerd is? Zoo lijkt *fysica* (voorbeeld der Commissie) ons een wanvorm ¹⁾, en meenen wij dat *lithografie*, *typografie*, *xylografie*, *diafragma*, *anthropomorfe*, *anthropofagen*, *tyseuse* koortsen, enz. dat evenzeer zouden zijn. En absolute ontoonbaar-

¹⁾ Dan is M. Gréard van de Fransche Académie radicaler met zijn *fisque*.

heden verkrijgt men, wanneer men zich woorden denkt als: *grafiese* voorstelling, een *grafologische* karakterschets, enz.

Uit een en ander blijkt, dat de verandering van *ph* in *f* zonder meer niet opgaat. Bij een zeker aantal woorden, die hun wetenschappelijk of internationaal karakter verloren hebben, zou dit heel geschikt kunnen geschieden, maar dan zou men die in een zorg samengesteld lijstje moeten aangeven.

Dit laatste geldt ook voor den wenk der Commissie, om een grooter aantal bastaardwoorden geheel als Nederlandsche woorden te gaan spellen. Ook voor dien raad is misschien iets te zeggen, maar zoo in het wild gegeven, leidt hij tot geen vereenvoudiging of gemak. De voorbeelden *porsie* en *sienjaal* zien er al weinig uitlokkend uit. Zij doen ook verwachten *nasie* of *naatsie*, *democrasie*, *poliesie*, *sienjon*, *kado*, *kadootjes*, *sosiealen* ¹⁾ en meer zulke fraaiigheden. Evenals de Commissie de macht der literatuur miskent, ziet zij ook den toegenomen invloed van het internationaal verkeer over het hoofd. Wie met bastaardwoorden last heeft, redde zich zoo goed hij kan; in den druk verbreke men niet noodeloos den band met andere talen.

---

¹⁾ Bij de hier en daar gedane proefnemingen vonden wij o. a. *sjef* en *ieniesieatief*, vormen die beide tot een verkeerde uitspraak leiden.

II.

Wijzigingen in de verbuiging.

Is in het vorig artikel op den voorgrond gesteld, dat de spelling niets te maken heeft met het verschil tusschen spreektaal en schrijftaal, de verbuiging is daar wel eenigszins in betrokken. Toch is dit niet in die mate het geval, dat wijzigingen in de verbuiging ooit een belangrijk deel der bestaande kloof zouden kunnen wegnemen. In het gunstigste geval kan alleen deze uitkomst verkregen worden, dat zij, die iets te schrijven hebben, ontheven worden van de zorg, om aan enkele onderscheidingen te denken.

Ook hier moeten wij er ons toe bepalen, enkele hoofdwaarheden in aphoristischen vorm vooraf te laten gaan.

1o. De zoogenaamde schrijftaal is een grootendeels kunstmatige taal, die uit den aard der zaak moet worden aangeleerd. Het gaat niet aan, zooals de Commissie doet, deze noodzakelijkheid als een speciaal euvel voor ons Nederlanders te beschouwen. Dit aanleeren moet overal in de beschaafde wereld geschieden, en wel door lectuur, die het taalgevoel ontwikkelt, door taalonderwijs, d.i. door een nauwlettende beschouwing der taalverschijnselen, die een zekere mate van taalbegrip aanbrengt, en voorts door min of meer methodische schrijfoefeningen.

2o. Deze schrijftaal staat onder tweeërlei invloed; onder dien van de zich steeds vermeerderende literatuur en onder dien van de levende spreektaal. De eerste invloed

geeft haar zekere mate van bestendigheid, de tweede kan haar, mits onder de tucht van beschaving en schoonheidszin, verrijken en oprisschen ¹⁾).

30. Het onderscheid tusschen schrijftaal en spreektaal is voornamelijk te zoeken ²⁾ in de woordenkeus en in de constructie, en is derhalve voor het grootste deel een stilistisch verschil. De eerste beschikt over heel wat woorden en uitdrukkingen, die de omgangstaal verwerpt; men denke b.v. aan *heden*, *slechts*, *steeds*, *niettemin*, *mitsdien* en een massa andere. Ook komen er in de schrijftaal veel meer en kunstiger samengestelde zinnen voor en zijn er syntactische vormen, die de spreektaal gewoonlijk al weer als te lastig negeert. Men kan dan ook zeer goed hooren, of een spreker improviseert, dan of hij zijn rede opgeschreven en gememoriseerd heeft.

40. Het is een overdrijving, dat „ten onzent” het verschil tusschen spreek- en schrijftaal zooveel grooter zou zijn, dan elders. Dit komt b.v. uit, wanneer men de luchtige taal van een vlotgeschreven dagbladartikel vergelijkt met de verzorgde spreektaal van een geoefend debater. En in de spreektaal, en in de schrijftaal komen soorten voor en het komt er maar op aan, welke dier soorten men met elkander vergelijkt.

In de laatste tientallen jaren neemt het verschil af, door de aanwassende vrijmoedig-

---

¹⁾ Leerrijke bijzonderheden over de wisselwerking van spreek- en schrijftaal zijn te vinden in prof. Verdam's *Gesch. der Ned. taal*, bl. 51—140.

²⁾ De spreektaal zou hier zeggen: *zit 'm* voornamelijk. Vgl. verder het art. van Dr. J. W. Muller in *Taal en letteren*, I, 196 e. v.

heid om bij het schrijven gemeenzame uitdrukkingen te gebruiken. (Beets, Huet, en van de jongeren, Van Deyssel en Van der Goes zijn hier te noemen als voorgangers). Aan den anderen kant neemt de afstand echter ook weer toe door de stoute nieuwvormingen in de jongste literatuur, waaruit intusschen, als de buitensporigheden tot rust gekomen zijn, weer winst voor den taalrijkdom te wachten is. Een ongunstige invloed van blijvenden aard is de tuchteloosheid of de verlegenheid, die ons Nederlanders bij het spreken eigen is.

OPM. Om voor de vreemde talen den afstand tusschen spreken en schrijven te kunnen constateeren, zou een ervaring noodig zijn, als maar weinig Nederlanders bezitten. Intusschen hebben velen, die schrift-Engelsch geleerd hebben, de ondervinding opgedaan, dat zij, met Engelschen sprekende, gaan twijfelen, of zij niet iets anders dan Engelsch geleerd hebben. In Noord-Duitschland en onder de beschaafde Zwitsers wordt beter schrift-Duitsch gesproken dan in Zuid- en Midden-Duitschland. En in Frankrijk hangt het er ook veel van af, waar en wie men Fransch hoort spreken.

50. Zoo goed als het schrift in zake spelling, heeft ook de schrijftaal in zake buiging meer behoefte aan onderscheidingen, dan de spreektaal, die het voordeel van klemtoon en intonatie heeft. ¹⁾

60. Met het oog op lectuur van eenige

¹⁾ De klemtoon in het spreken maakt alzoo ook een zeer duidelijk onderscheid tusschen: *Hij is nog jong, nog vroolijk*, en *Hij is noch jong, noch vroolijk*, wat in het schrift wegvalt. Vandaar dus de wenschelijkheid om zulk een bestaand verschil niet maar klakkeloos op te offeren.

beteekenis en voorts ten gevolge van de noodzakelijkheid, waarin de Nederlanders verkeerren om zich een of meer vreemde talen eigen te maken, is het een zich over alle kringen uitstreckende behoefte, om het onderwijs in de verschijnselen der moedertaal te doen dienen tot het ontwikkelen van een zeker quantum taalbegrippen, die als een soort van algemeene grammatica tot basis kan dienen voor alle voortgezette en uitgebreide taalstudie, die wat verder gaat dan de behoeften van hôtelbedienden en handelsreizigers.

Het weinige vormverschil, dat wij nog overgehouden hebben, steunt althans eenigszins dit soort van onderwijs. Wordt dit ook weggenomen, dan moet veel meer dan tot dusver van den logischen zin der leerlingen gevergd worden.

* *
*

Uit deze algemeene overwegingen vloeien de opmerkingen voort, waartoe de voorstellen der Commissie ten aanzien van de buiging ons aanleiding hebben gegeven. Deze betreffen twee zaken: de geslachten en de naamvallen.

DE GESLACHTSONDERSCHIEDING.

Het is een feit, dat de spreektaal bij zaaknamen en ook bij een aantal diernamen aan geen geslachtsonderscheid denkt of er vrij willekeurig mee omspringt. Ook is het waar, dat het mannelijk geslacht een neiging heeft om zich uit te breiden, — dat is zoo naar zijn aard — maar daartegenover geeft het vrouwelijk geslacht het ook niet geheel op en doet het eveneens zijn strooptochten. Zoo spreekt men heel licht van een Raad, een Bestuur,

een College als van een *ze*. De Commissie heeft dan ook „de vrijheid gelaten” — alweer een term, die niet meer past na het abdicereen der wetgevende grammatica — om de niet-onzijdige stofnamen naar willekeur mannelijk of vrouwelijk te nemen. Men kan echter niet zeggen, dat ze door alle niet-onzijdige zaaknamen, verzamelnamen en abstracta, mannelijk te nemen en voor de genitieven de vrouwelijke vormen voor te schrijven, de heerschende willekeur heeft weten te codificeeren.

Die willekeur spot evenzeer met haar regels als met de bestaande. En daarbij heeft de C. geheel uit het oog verloren, dat de grilligheden, die bij een gesprek of zelfs in een voor de vuist uitgesproken rede niet hinderen, dat wel doen, zoodra ze in het rustige schrift verschijnen. Men moet dan ook wel vatbaar zijn voor illusien, als men meent, dat er kans op is, de schrijvenden algemeen aan onregelmatigheden als de volgende te wennen: *De macht der liefde, die zijn invloed op de duur nimmer mist. Het eerste besluit der Commissie, wier meening, dat zijn voorstellen en bloc moeten worden aangenomen of verworpen, reeds sterk bestreden is, zal hij wel moeten herroepen, enz.*

Dit is echter niet het eenige bezwaar. Door haar voorbijzien van de macht der bestaande literatuur en van het onvernietigbaar verschil tusschen spreek- en schrijftaal heeft de Commissie blijkbaar de volgende zaken uit het oog verloren.

10. Al zouden alle toekomstige schrijvers meegaan, de boeken, die er zijn en die maar niet alle opeens herdrukt zullen worden, zullen nog jaren lang het overgeleverde ge-

slachtonderscheid bij zaaknamen en abstracta in herinnering houden.

OPM. Een bewijs, hoe moeilijk men zich losmaakt van het verleden, is o. a. het feit, dat men nog altijd zegt: *'s werelds loop*, een overblijfsel van de verwarring, tijdens de Renaissance in de geslachten ontstaan, toen men *des taels, des moeders, des wets* enz. schreef. Zoo ook heeft Alb. Thym vergeefs beproefd, *tijd* weer vrouwelijk te maken. En hoewel *nacht*, waarschijnlijk door den invloed van de tegenstelling *dag* mannelijk werd, ontmoet men bij dichters nog telkens het tweeërlei geslacht, evenals in het Mnl.

20. Van een aantal mannelijke zaaknamen blijft de genitiefvorm in herinnering door een aantal springlevende vormen, die maar niet alle kortweg, gelijk de Commissie doet, als archaïsmen te stempelen zijn; men denke aan *des morgens, des avonds, des zomers, des winters, een man des doods, de rampen des oorlogs, het fluisteren des zefirs*, enz.

30. De schrijftaal gebruikt veel meer voor-naamwoorden dan de spreektaal. Wie spreekt, zal om vergissing te voorkomen een zelfde substantief zonder bezwaar herhalen en niet opzien tegen een kort achtereen terugkeeren van dezelfde klanken, die hij in het schrijven uit een stilistisch oogpunt zou vermijden. Worden nu een groot aantal woorden mannelijk gemaakt, dan vermenigvuldigt zich het bekende lastige geval, dat er twee *hij's* in een zin voorkomen en men nauwkeurig opletten moet om door het gebruik van het aanwijzende *die* de dubbelzinnigheid te voorkomen; b.v.: *Hij achtte zich beleedigd door een aardigheid van uw broer, maar ik begreep hem niet recht.* Of, gelijk bij de

behandeling der mailcontracten in de Tweede Kamer gehoord werd: *De Maatschappij zal de Minister alle inlichtingen verschaffen, die hij noodig acht.*

40. Allesoverwegend is het bezwaar, dat het geslachtsonderscheid van abstracta nog in tal van bekende personificaties in de schrijftaal leeft. Wordt de *voorzichtigheid* nu voortaan de *vader* der porseleinkast? Zal men de *pest* doen optreden als „de vale gezel” des hongers, of neen *der honger* of van de *honger*? Zal het heeten:

„Al is de leugen nog zoo snel,
De waarheid achterhaalt hem wel.”?

Zal men er toe komen, om *der plicht* te schrijven, als men zich De Génestet's *vriend met ijs'ren hand* herinnert, of van de *kritiek* als van een *hij* te spreken, als men haar naar het vers van denzelfden ziet als een *adellijke schoone*, of ook als een *furie*, een *huichelaarster*, een *maitresse* voor enkele uitverkoornen of een *straatdeern* voor jan en alleman? En zal een dichter moeten aarzelen, om als Da Costa in zijn *Vijf en twintig jaren* te zingen:

„Hij zie die *Druipers*, als verwaten *Koningin*,
gezet en op *haar* koets, de *Meening* als *slavin*
in teugels klemmen, en aan 's *Afgonds* macht verraden . . ?

't Is waar, de Commissie doet de concessie, dat „wie in verheven stijl behoefte gevoelt aan genitieven op s” — en voor de personificaties zal dit ook wel gelden — „natuurlijk alle vrijheid heeft zich daarvan te bedienen.” Inderdaad, haar juk is zacht. Maar vreest zij niet, dat waar zij den eenen vinger geeft, men de heele hand zal nemen?

OPM. De macht der personificatie blijkt sterk in het Engelsch. Daar hebben de dingen geen sekse, maar men vergeet dikwijls, dat zij toch vaak gepersonifiëerd worden, en dat dan in overeenstemming daarmede, zij het dan dat het gebruik niet uniform is, mannelijke of vrouwelijke pronomina gebezigd worden.

Zoo worden „*the Sun, Time, Day, Death, rivers, winds, mountains, the Ocean, the seasons, the stronger passions* (as *Fear, Anger, Despair*), *actions connected with strength or violence* (as *Murder, War, etc.*) als MANNELIJKE,

en *the Moon, the Earth, Virtus, Night, a ship, countries and cities* (such as *Europe, England, Paris*), *Night, Darkness, the Arts and Sciences, most abstract conceptions, as Nature, Liberty, Charity, Victory, Mercy, Religion, the Soul, the gentler emotions*, als VROUWELIJKE wezens beschouwd. (MASON, *English Grammar*, p. 23).

DE NAAMVALSVORMEN.

Hier wil de Commissie den 1en, 3en en 4en nvl. gelijk maken, behalve bij de pers. vnvwdn., waar het onderscheid tusschen den 1en en den 3en en 4en nvl. ook in de spraak leeft. Het is een cordaat besluit, en velen, die moeite hebben met deze vormen, zal het toelachen.

Herinnerd moet hier worden, dat er reeds meer pogingen gedaan zijn om hier wat gemak te bezorgen. In 1858 deed Roorda¹⁾ den voorslag om *een, geen* en de bezittelijke

¹⁾ *Verhandeling over het onderscheid en de behoortelijke overeenstemming tusschen Spreektaal en Schrijftaal, inzonderheid in onze Moedertaal.* Leeuwarden, G. T. N. SURINGAR, 1858.

voornwdn., met uitzondering van *onze*, geregeld onverbogen te laten. Veel schrijvers doen het dan ook, maar niemand wil gedwongen zijn; de jongeren b.v. Couperus en Van Eeden, verbuigen vrij geregeld, als hun dat om de een of andere reden beter lijkt. In de scholen worden gemelde woorden in de eerste drie of vier leerjaren veelal onverbogen gelaten ¹⁾. Daarna wordt meestal verbogen met het oog op naderende examens, en voor een deel ook om de onderscheiding der zinsdeelen door inachtneming van dit vormverschil te bevestigen. Ook het verzet der Vlamingen tegen het weglaten der buigingsuitgangen heeft deze in vele boeken bewaard doen blijven. Wellicht zal de tegenwoordige beweging tengevolge hebben, dat de voorslag van Roorda algemeen gevolgd wordt, wat zonder bezwaar kan toegejuicht worden.

Ook kan men desnoods toegeven, dat de paar datievormen, die nog ongelijk zijn aan den accusatief (*hun* en de 3e nvl. meervoud), eveneens daarmede gelijk worden. Alleen de meervoudige datievorm van het betr. vnwd. kan men kwalijk missen, wat toe te schrijven is aan het feit dat het steeds vooraan in den zin staat, waar het meer dan *in* den zin noodzakelijk is, om de functie door een aparten vorm te doen uitkomen.

Tegen het schrijven van *de*, *die*, *deze*, *onze* in den 1en, 3en en 4en nvl. voor mannelijke woorden moet bezwaar gemaakt worden. Wil men dien raad geven voor huis-

¹⁾ In de *Handleiding bij het taalonderwijs*, behoorende bij de taal- en steloefeningen van DEN HERTOG EN LOHR'S *Onze Taal* (vgl. 5e druk, bl. 106) wordt dit ook voor den geheelen leertijd aanbevolen ten aanzien van leerlingen, die geen voortgezet onderwijs zullen genieten.

en tuingebruik ¹⁾, dan is daar ook niets tegen. Maar dezen regel te accrediteeren voor alle schrijftaal, gaat om velerlei redenen te ver. ²⁾

10. Men begraaft dan iets, dat niet dood is. Vooreerst leeft het in die groote hoeveelheid literatuur, die niet herdrukt zal worden, en nog lang veel pennen zal blijven besturen.

20. Door het toenemen der toonlooze *e's* wordt het Nederlandsch in zijn mooisten vorm, d.i. wanneer men het hoort van iemand, die mooi leest, veel onwelluidender. Het is wel waar, dat velen bij het lezen de *n's* weglaten, maar daarvandaan komt ook dat slappe en karakterlooze lezen, waarover o.a. Dr. Kalff in zijn bekende brochure klaagt. De slot-*n's*, niet geknepen, maar zacht uitgesproken, geven aan proza en ver-

¹⁾ In genoemde *Handleiding* (bl. 70) werd die raad al sinds 1882 gegeven voor scholen, waar men met gebrekkige toestanden heeft te kampen.

²⁾ De Commissie geeft ook den raad om van woorden als *degenen*, *dezulken*, *de zoodanigen* de *n* van het tweede gedeelte weg te laten. Heeft zij wel bedacht, dat zij dan consequent ook als meervouden moet gaan schrijven *de zieke*, *de afgestorvene*, *de goede*, *de booze*, enz.? *Degenen*, enz. worden immers als meervoudige persoonsaanwijzingen gevoeld? Diezelfde woorden met of zonder weglating der *n* ook ter aanduiding van zaken te bezigen — zooals Potgieter nog al eens gedaan heeft, — is een onregelmatigheid, die niet verdiend had in de grammatica's als regel opgenomen te worden, maar die men op goede gronden had kunnen afraden.

Met *dezelde* is het iets anders; dit wordt bijna geregeld adjectivisch gebezigd. Doch waar het ter aanduiding van personen moet dienen, is de meervouds-*n* wederom slecht te missen.

De *n* weg te laten in *de mijnen*, *de zijnen*, *de onzen* voor *familieleden*, *aanhangers* en *manschappen*, neemt een doelmatige onderscheiding weg.

zen een aangename stevigheid; het weglaten er van geeft aanleiding tot een allerakeligst gekwebbel, tot verdwijning van lettergrepen in versregels, tot leelijke hiaten en wan-luidende klankherhalingen.

OPM. Wij onthouden ons van voorbeelden. Men kan er de proef van nemen, wanneer men onverschillig welk boek ter hand neemt en hardop een vers leest. Een paar voorbeelden, die ons invallen zijn: *Looft de Heer! Op de duur. Van de vroege morgen tot de late avond.* En waarom zou men bij dit eerste offer aan de Hollandsche wanspraak blijven staan en ook niet de *n* der meervoudige substantieven, van de genitieven der bijv. *nwdn*, van de stoffelijke adjectieven, van infinitieven en meervoudige persoonsvormen weglaten, en zoo voortgaande komen tot *bovezaal* en *benedekamer*?

30. Door het gelijk maken der drie naamvallen wordt het verstaan van een aantal zinnen moeilijker. De heer C. J. Vierhout te Heerenveen gaf er in *Het Schoolblad* reeds een aantal voorbeelden van. Ons oog viel dezer dagen op de volgende raadseltjes, die door het nieuwe systeem zouden ontstaan:

Die de schoen past, trekke hem aan.

En de vorst, die zijn eeuw de wijze noemde, enz.

De straf, die de jongen wachtte.

De heer H. was de vergadering nog al meegevalen.

De heer H. merkte spr. (*onderwerp*) op, dat hij . . . enz.

Een staatsman (*Oldenbarnevelt*), die de naam van goed patriot ten volle toekwam, . . . die sommige dweepend bewonderden, die andere met afkeer en bittere haat vulde.

„Wie was het, die de tooverstaf

Uw ving'ren gaf,

Die zwaaien leerde?”

(*Aan Twente, POTG.*)

40. Het wegvallen van de overgebleven naamvalonderscheidingen zal ten gevolge hebben, dat er bij het schrijven veel minder van inversie gebruik gemaakt kan worden dan thans, en zal alzoo afbreuk doen aan de bevallige afwisseling in den bouw der zinnen.

In het algemeen maakt het wegvallen van buigingsonderscheid strengere syntactische voorschriften en veel afspraak noodig. En zoo zal men weldra het Nederlandsch, als de Commissie haar wensch verkrijgt, evenals men het Engelsch gedaan heeft, bij het buiginglooze, maar aan strenge bepalingen omtrent de woordorde gebonden Chineesch kunnen vergelijken.

50. De taalonderwijzers worden met het oog op het lezen en het aanleeren van vreemde talen toch niet ontslagen van de zorg om hun leerlingen de zinsdeelen en woordsoorten te leeren onderscheiden. Ook zou dit een groot deel van de vormende waarde van het taalonderwijs doen verloren gaan. Waar het bestaande vormverschil tot dusver hierbij een doelmatig hulpmiddel was en de inachtneming er van een geschikte toepassing ter bevestiging van het geleerde, zou bij afschaffing van het verschil dit deel van het onderwijs veel meer inspanning van de leerlingen vergen dan voorheen. Om een voorbeeld te geven, de beteekenis der zinsdeelen recht te verstaan in een zin als:

Die Neerlands bloed in d'ad'ren vloeit,

eischt veel meer inspanning van het logisch denken, dan het tegenwoordige

Wien Neerlandsch bloed in d'adren vloeit.

* * *

Wij meenen het hierbij te kunnen laten. Uit het voorgaande blijkt voldoende, waarom wij van oordeel zijn, dat wij verkeerd zouden doen aan de spellingbeweging mede te werken. Voor de gemakzuchtigen heeft de berg slechts een muisje gebaard, maar als men niet oppast, kan dit muisje op zijn beurt weer een berg van te voorziene en onvoorziene moeilijkheden en noodlottige gevolgen baren.

Het is waar, correct te schrijven eischt eenige zorg en veel Nederlanders hebben daar last van. Maar de beterschap in dezen zoeken wij in iets anders dan de Commissie. In het kort komt dit hierop neer:

10. Men sceppe —, in plaats van een taalonderwijs voor on- en minvermogenden, — door leerplicht en kleinere klassen meer regelmatige toestanden in de lagere scholen.

20. Er worde op hooger en lager trap strenger de hand gehouden aan nauwkeurige correctie, zoowel bij het spreken als bij het schrijven.

30. Men zij bij gewoon geschrijf wat minder kinderachtig bij een letter te veel of te weinig en wie iets voor den druk bestemt, maar zich zelf niet vertrouwt, late zijn geschrijf even nazien, door iemand, die wel van spellen verstand heeft.

40. Men onderwijze niet door regels, wat alleen door oog en oor geleerd kan worden ¹⁾.

50. Bij examens late men het gebruik

---

¹⁾ In de taal oefeningen, behoorende bij de aangehaalde Handleiding komt geen enkele opzettelijke oefening in e- en o-spelling voor.

van een woordenboekje toe — zooals men logarimentafels, passer en liniaal toelaat — en drijve men geen spellingsport, wat alleen nu en dan eens bij het onderwijs kan toegelaten worden.

60. Bij taalonderwijs op hoogerem trap doe men inzien, dat de nieuwere grammatica geen absolute gehoorzaamheid aan gedecreterde taalregels verlangt, maar dat zij niets anders wil zijn dan een verstandige formulering van het oppermachtige taalgebruik, met een weinig tucht, waar de doelmatigheid gevaar loopt, of de taalvrijheid in slordigheid ontaardt.

70. In plaats van der leerlingen tegenzin te wekken door een uitpuittende behandeling van de vormleer, make men hen vertrouwd met de interessante dingen op het gebied van zinsbouw, woordenkeus en woordvorming en verfijne men hun appreciatievermogen voor het oude, dat in eere moet blijven en het nieuwe, dat als taalverrijking een welkom verdient.

